

Munkácsy Tudományos Diákköri Konferencia – 2015

A bűnös meghal, de a bűne megmarad

SZERZŐ: KÁRPÁTI KITTI

**KAPOSVÁRI MUNKÁCSY MIHÁLY GIMNÁZIUM, 12.C OSZTÁLY
MENTORTANÁR: VÖRÖSNÉ TÓTH ARANKA**

ABSTRACT

Dragomán György XXI. századi, erdélyi származású, kimagasló tehetségű író. Első regényét 2002-ben írta meg már Magyarország területén, amelynek címe: A pusztítás könyve. A valódi hírnevet azonban a 3 évvel később megjelent regénye, a Fehér király című műve hozta meg számára, amely igazi világsiker lett. Ezek után következett az általam elemzésre választotta mű, a Máglya, amelyen 10 évig dolgozott, és végül 2015-ben jelent meg. A könyv olvasása közben átfogó képet kaphat a művelődni vágyó olvasó a XX. század történelmi eseményeiről és annak lélektani hatásairól. A mű történelmi háttérét a romániai kommunista rezsim végnapjai, és a forradalom utáni, a kivívott szabadság első napjai adják. Egy ilyen elnyomó, erős önkényuralmi rendszer bukása után az emberekben eltérő gondolatok fogalmazódnak meg, amelyek mindenkiben különböző érzelmek kialakulásához vezetnek. Leggyakrabban a bűn-bűnhődés gondolata jelenik meg, mely az egész regényen végigvonul. Bűnhődnek a bűnösök? Létezik feloldozás és megbocsátás?

1. Történelmi háttér:

A szegény családból származó Ceausescu a II. világháború előtt többször zárták börtönbe kommunista szemlélete miatt. Itt alakított ki olyan kedvező kapcsolatokat, melyek előnyét 1947-től, a pártállam megalakulásától élvezhette. Egyre előkelőbb pozíciókat szerzett meg, míg végül 1967. december 31-én ő lett a romániai államtanács elnöke. Egyre nagyobb személyi kultuszt épített ki, és önmagát a „Kárpátok géniuszának” nevezte. Nem sajnálva emberi életet sem mindenkit kivégeztetett, aki ellene szót emelt. Az országban félelem uralkodott. A forradalom előtti időkben odáig jutott már az elnyomó rezsim működése, hogy a városokban alig volt a boltokban élelmiszer, a városi lakosság vidéki rokonaiktól igyekezett beszerezni a szükséges élelmet. Nagyon sok ember lett a rendszer besúgója, s egyre elterjedtebb lett az egész állam területén a titkosrendőrség –Securitate- hatalma. Minden ember féltette a saját és családja életét, s ezért bizony sokáig hajlandóak voltak elmenni. Ceausescu és felesége kivégzése után az emberek célt tévesztettek, s ahelyett, hogy a frissen kivívott szabadságukat élvezték volna, jövőjüket kezdték volna tervezgetni, építeni, azzal voltak elfoglalva, hogy megtalálják a rendszer besúgóit, s rajtuk, s tőlük is elégtételt vegyenek.

„Aki bűnös, fizessen meg a tetteiért, az elkövetett bűneiért.” Ez jelenik meg a műben a főszereplők életében is, akiknek sorsát Dragomán György leírásai alapján tökéletesen megismerhetjük. Megerősítést és visszaigazolást kapunk arról, hogy az életben minden döntésünknek következménye van. A következmények pedig nem csak ránk, családunkra, hanem embertársainkra és közvetlen környezetünkre is hatással lesznek. A gyűlölet rendszerének megbuktatása is következményekkel járt, sokan ekkor fizettek akár életükkel is a szabadság kivívásáért, s az életben maradtak megítélése is valótlan vagy valósan hittények, cselekedetek alapján történt.

2. A bűn megjelenítése a főszereplők életében

2.1 Nagymama

A nagymama mint a mágia mozgatórugója és a rendszer segítője?

A mű egészében a nagymama életének múltbeli eseményei, történései vannak a legnagyobb hatással a jelenre. Múltját, s jelenét is a Ceausescu rendszer határozza meg. A mű fő kérdése

az, mely végigvonul a regényen, hogy férjével együtt, vagy akár ő maga résztvevője és támogatója volt-e az emberek életét megkeserítő és elnyomó rendszernek, férje beszerzésre került-e a besúgó rendszer által. Erre pontosan azonban nem kapjuk meg a választ, de az arra utaló momentumokból, a szereplők által előadott történetekből, a nagymamát időnként meglátogató titokzatos idegen jelenlétéből, akitől ő félt, arra következtetünk, hogy sajnos a nagypapa valószínűleg a Securitate-nak dolgozott.

A nagymama életében ez volt a bűn. Az, hogy a nagypapa feleségeként részese volt a tevékenységnek, hogy tudtával történt minden, s nem tett ellene semmit, s hogy úgy járt-kelt az emberek között nap mint nap, hogyha bizonyosak lettek volna hova tartozásában, egész biztosan kitaszították volna maguk közül. S tette mindezt a nagymama úgy, hogy tudta, egyszer majd bocsánatot kell kérni az emberektől. A településen élők haragja határozza meg életét, s az a bélyeg, amelyet az által ragasztott rá a település lakosságának nagy része, hogy nem emeltek szót a rossz ellen, a társadalmilag elítélt tevékenység ellen, amellyel közvetlen környezetében élő embertársainak ártott. A nagypapával élt továbbra is, melléállt, mint az jó feleséghez illik, s ha mást nem is tett, erkölcsileg támogatta ebben. Számunkra nem derül ki egyértelműen, hogy férje tagja volt-e a titkosszolgálatnak, vállalta-e, esetleg rákényszerítették-e besúgásra, s ha igen, milyen mértékben és mióta. Az egész műben kérdéses marad az ebben betöltött szerepe. Még arra sem kapjuk meg a választ, hogy a nagypapát kivégezték-e vagy saját maga oltotta ki életét. Ilyen terhek viselésével maradt teljesen egyedül a nagymama, s kénytelen a korábbi évek súlyos bűneit és azok következményeit a lelkében továbbhordozva élni. Ezen történések olyan mélyen érintették, s tették mindennapjait magányossá a férje halála után, hogy a település lakóinak büntetése, az hogy szinte kiközösítették, már nem törte meg. Annyi bánat, szomorúság, érte élete során, hogy „háromszor elfelejtett mindent” a vele történt tragédiák miatt, s a mágia volt az, ami segítette őt. „A természetfölötti jelenléte, a mágikus tevékenységek szerepeltetése mindenképpen indokoltá teszik a fogalom szempontjából való értelmezést, azonban fontos szem előtt tartani, hogy a Máglya központjában a múlt felderíthetőségének kérdése áll és ezt hivatott szolgálni a felbukkanó mágia is.”¹

A felejtés okai közé tartozott az is, hogy önmagát érezte bűnösnek azért, hogy a szüleit az ő szeme láttára ölték meg. Mindez azért történt, mert a nagymama elbújtatta zsidó barátnőjét és annak rokonait, hogy meg tudja őket védeni a haláltól. E tett kapcsán-mely csak a rendszer megítélése alapján volt büntetett, s nem volt bűncselekmény, hanem természetes segítség - kellett megtanulnia, hogy az életben minden döntésünknek következménye van, s ha mi éppen úgy érezzük, jól is cselekszünk, ugyanaz egy másik szempontból értékelve lehet annyira rossz, hogy az akár büntetendő is. Felmerülhet a kérdés, hogy helyesen tette-e a nagymama, hogy elbújtatta a számára fontos és hozzá közelálló embereket. Utólag, megismerve a történeteket azt mondhatjuk, hogy nem. S akkor is ezt mondanánk, ha csak egyszerűen a barátainkon szeretnénk segíteni tudván, hogy ők ártatlanok, s nem tettek semmi olyat, amiért az életükkel kellene fizetni? Tudott-e mást tenni? Ha nem segít, akkor ők halnak meg. Ezért lesz büntudata! Mi, a XXI. század fiatal olvasói nem éltünk szerencsénkre olyan világban, ahol minden bűn volt, amire a társadalom egy része az országban azt mondta, s csak az ő igazságuk és akaratuk létezett. Ha előre nem tudjuk, hogy az elbújtatást hogyan fogja megbosszulni a rendszer, akkor ez nagy lélekre utaló, teljesen emberi gesztus, s cselekedet. Ezért is mondják, hogy cselekedetünket mindig több oldalról, több szemszögből kell megvizsgálni, s ha bármely egyszerű vagy nagy dologban döntést kell hoznunk, annak kellőképpen megalapozottnak kell lennie. A bűnt senki sem úszhatja meg büntetés nélkül.

¹ www.ujnautilus.info/mult-fogsagaban-dragoman-gyorgy-maglya

Ebben a helyzetben is a lelkiismeret-furdalás volt a nagymama számára a legnagyobb büntetés, amelyet egész életén át hordoznia kellett magával, mint egy béklyót, melytől soha nem tud megszabadulni. Ilyen körülmények között, s ilyen múlttal éli mindennapjait a nagymama eleinte teljesen egyedül, majd unokájával, Emmával, akit szintén a nagyszülők által elkövetett bűnök miatt bélyegeznek meg fiatal kora és ártatlansága ellenére, pusztán csak a családhoz tartozás miatt. A nagymama nem próbálta unokája előtt tagadni a múltját, de szint sem vallott neki soha ezt illetően.

2.2 Emma

Emma nem bűnös, sosem volt és nem is lehet, attól függetlenül, hogy neki lelkiismeret-furdalása van. Óriási terhet cipel a szívében, mivel a szülei egy autóbaleset során meghaltak úgy, hogy abban az autóban Emma is benn ült, de ő szerencsésen túlélte a karambolt. De vajon lehet szerencsés az, akinek szülei meghalnak egy autóbalesetben, s ugyanabban a balesetben ő életben marad? Sokszor fogalmazódott meg benne és foglalkoztatta érthetően a kérdés, hogy miért pont ő élte túl a szörnyűséget. Emmának nagyon fiatalon kellett megtapasztalnia, hogy milyen, amikor az ember már csak önmagára számíthat. Törekény, fiatal kislánként maradt egyedül a nagyvilágban. Néha valóban kegyetlen a sors, vagy nem is a sors? Miért is lenne a sors kegyetlen? Ha az emberek nem támogatták volna a diktatórikus rendszer létrejöttét, ez sem történt volna meg. Ezért nehéz eldönteni, hogy hibáztathatjuk-e a sorsot. Bizton hiszem, hogy saját sorsunk alakítói mi vagyunk, így mi vagyunk felelősek, s mi befolyásolunk mindent, ami velünk, az életünkben történik. Legyen ez jó vagy rossz, a végkifejlet rajtunk áll. Azt gondolom, az egyedül maradást követő időszakban Emma még ezzel sokáig nem szembesülhetett, hiszen élete addig soha nem tapasztalható módon vált kiszámíthatatlanná, s további váratlan eseményeket hozott egymás után, melyekhez neki alkalmazkodnia, de legalábbis elfogadnia kellett. A baleset után árvaházba került, majd rövid fél év után felbukkant soha nem látott anyai nagymamája, aki magához vette, s megint új helyre költözött, új emberek közé került. Újra lett kihez tartoznia, de a szeretett szüleivel történtek feldolgozását nem segítette az új helyen sem a felnőttek, sem a gyerekek hozzáállása, már- már utálata.

„Új otthonában különös, új szabályokkal szembesül, az új iskolában pedig azzal, hogy már az első pillanattól vannak, akik jó barátként, mások viszont esküdt ellenségként tekintenek rá, köszönhetően a szüleihez, nagyszüleihez kapcsolódó hol pozitív, hol negatív irányban elfogult véleményeknek.”² Áldozatul esett az emberek nagyszülei iránt érzett gyűlöletének, s nem törődött azzal senki, hogy ő a rezsim megbukása, s a forradalom lezárulása után került a nagymamájához, így nem is tudott, nem is tudhatott az ő általa nem is ismert nagyapja vélt vagy valós tevékenységéről. Családja miatt őt is bűnösnek bélyegzik meg. Az emberek, s főleg a felnőttek, kiktől ez már nem lenne várható, sajnos néha nagyon meggondolatlanok, s felelőtlenek. Egy gyermeket hibáztatni felmenői tettei miatt bűn és vétek. S nem csak az a bűn, amit tetteikkel követünk el, hanem az is, amelyeket szavakkal. Sokszor sokkal jobban fájnak és sokkal tovább marják az ember lelkét a kimondott szavak, mint bármi más. Ezt kellett elviselnie Emmának is, miután a nagyanyja örökbe fogadta, s az új iskolájába történt beíratása utáni első napon rögtön bántásba ütközött. Az új osztálytársai nem szóltak hozzá, s mi több, egyikük – Krisztina – az első perctől kezdve különösen utálta. Az utálkozás és rivalizálás okát először Emma értetlenül fogadta, de később fény derült rá, mely alapját az adta, hogy Krisztina testvére, Réka gyermekként lett ártatlan és értelmetlen áldozata a forradalomnak. Krisztina még azt sem engedte meg, hogy mellé üljön Emma. Ezzel szemben

²<http://www.jelenkor.net/visszhang/371/hangya-homok-hajsza>

a könyvtáros nő rajongott a kislányért, mivel kiderült, hogy édesanyjának egykori legjobb barátnője volt.

Az atlétikaedző, Pali bácsi is azon kevés ember közé tartozott, aki kedvelte Emmát és közvetlen rokonait is. Nagyon jól ismerte a nagyapját is, és a végletekig állította, hogy nem lehetett bűnös. Ezt mondogatta mindig Emmának, melynek a kislány természetesen nagyon örült. A futóedzőnek fontos szerep jutott Emma életében. Ő volt, aki végig hitt Emmában és egész családjában, és felismerte tehetségét. A kislány személyisége is megnyerte, amely példa lehetne mindannyiunk számára, hiszen már fiatalon érezte és tudta, hogy a lehetetlen nem létezik, minden lehet, amit igazán akarunk, s az igazságért mindig harcolni kell. Ezek azok, amelyekről sokan elfeledkeztek a műben és elfeledkeznek napjainkban is. Ha ismerjük az igazságot, bízunk saját magunkban, akkor megéri harcolni mindenért. Talán emiatt tudott megbukni a Ceausescu-rendszer is, mert az erkölcsi nagyság és igazság érzet, a sorsközösség sokakat szembefordított a diktatúrával, s lettek áldozatai a harcnak, de idővel felülkerekedett az emberség és béke. Ahogy azt Horváth Mária írta a Hit, remény, szeretet című versében:

Ha hitedben élsz,
nem hagy el a remény!
Ha mindig remélsz,
a hited benned él!

Ha átölel a szeretet,
hittel, reménnyel,
a lángoló tűz
fénycsóvákat repít el.

2.3 Krisztina

Sérült lelkű, a világgal harcban és hadilábon álló személyiség. Az ő „bűnére” is fény derül a műben egy vallomás során, amelyet Emmának tesz a mű vége felé. Elmondja, hogy ő is bűnösnek érzi magát, ahogyan nagyon sokan mások is a műben. Az ő bűne, hogy kis húgát megölték, és ő emiatt önmagát hibáztatja. Együtt álltak egy alkalommal a téren, mikor fegyveresek a tömegbe lőttek, s sok más emberrel együtt testvérét, Rékát is eltalálták, melybe ő belehalt. Úgy gondolta, hogy igazságtalan, hogy nem ő halt meg a testvére helyett. Ugyanis kicsik voltak, mikor szüleiktől mind a ketten kaptak egy-egy játék babát. Krisztina úgy ítélte akkor, hogy Réka babája sokkal szebb, így a szüleik jobban szeretik testvérét, mint őt. Míg Réka aludt, Krisztina kicserélte a babákat, s úgy érezte, hogy önmagát előtérbe helyezheti, de valószínűleg volt ebben némi bosszúállás is a vélt sérelmek miatt. Ebből a nem túl súlyos tettből ered Krisztina bűnös-érzése. Egy pillanatnyi irigység, amely egy kisebb ’csalásra’ készítette Krisztinát végül egy egész életre szóló bűnösség érzetet adott neki. Úgy érezte ugyanis, hogy a babák kicserélésével a sorsukat cserélte el, s hogyha ezt nem teszi meg, ő halt volna meg, s nem pedig Réka. Rékának élnie kellett volna még. Krisztina esete arra tanít minket, hogy úgy kell élni életünket, hogy soha ne kelljen azt éreznünk, hogyha nem lettünk volna önzőek, kapzsis, öncélúak, esetleg több szeretetet, figyelmet, kedvességet adtunk volna, minden másképpen lett volna. A lelki békénk a legfontosabb. Krisztina úgy érezte, hogy testvére halála után ő már nem is élt. Emma győzte meg ennek ellentétéről, mikor végre, sok idő eltelte után barátok lettek. Arra hívta fel a figyelmét, hogy túléltek a rengeteg szörnyűséget, s az ő küldetésük az lehet, hogy boldogok legyenek. Persze, sajnos méltán érezhették azt, hogy egy részük meghalt szeretteik halálával, de meg kell maguknak bocsátani azt, hogy ők élnek. Ahogy Emma a szülei halálát, Krisztina is nagyon nehezen tudta feldolgozni testvére halálát. Ezt tanúsítja az az eset is, mikor egy este Emmával mozi

látogatás után mentek hazafelé, s Krisztina részletesen elmesélte, hogyan halt meg testvére. Ezzel összefüggésben úgy akarta bebizonyítani azt is Emmának, hogy ők sem élnek már, hogy a kezében nyomott el egy cigarettát, mellyel azon állítását kívánta igazolni, hogy nekik már semmi sem fáj, így lehet, hogy nem is élnek.. Olyan mértékű büntudattal élt Krisztina, hogy akár önmagában is képes lett volna kárt tenni. De hogy miért maradtak pont ők életben? Ezt sosem fogjuk megtudni. Dragomán György nyitott kérdésként hagyta a műben ezt, de talán nem is gondolt a kérdés megválaszolására. Ő egy társadalomrajzot adott a szereplők karakterén keresztül, s talán csak olvasókban merül fel és marad megválaszolatlan ez a kérdés. Megfogalmazódhat bennünk még, hogy miért pont ezen két kislányon keresztül mutatja be számunkra, hogy mit okozott a történelem? Miért nem felnőtt szereplőn? Talán ha gyerekekről van szó, s kislányokról, akkor empatikusabbak vagyunk és még inkább ki tudjuk alakítani magunkban az érzelmi hatást. A bűnök látása, a kisebbek-nagyobbak átélése, a bűnhődés és lelkiismeret-furdalás nyitja fel szemünket, s a kislányokét is, hogy a világ nem csak egy tündérmese. Hogy vannak rosszindulatú emberek és kemény helyzetek, de ezek teszik őket/minket erőssé, keménnyé és hiszem, hogy végül boldoggá.

3. Összegzés - A szabadság

„A diktatúra tombolása után Dragomán egy diktatúra romjairól mesél, ahol a szabadság még friss és meleg, ahol még látszik a falon a fejbe lőtt diktátor portréjának sötét nyoma, ahol még nem rozsdált be a titkosrendőrség kapuját áttörő teherautó páncélborítása.”³

A mű szereplőin keresztül láthatjuk, hogy hiába lettek szabadok, a rendszer bukása után annak elnyomó jegyeit még nagyon sokáig magukon viselik. Ahogy azt a mesében az édesapa megtanítja a fiának, hogy a kerítésbe vert szegeket ki lehet ugyan húzni, de a helyük örökre ott marad. Ez is azt szimbolizálja, hogy hiába szüntetjük meg a rosszat, az épen esett lyuk, törés miatt, már soha sem lesz olyan, mint előtte volt. Ez történik a műben is a szabadsággal. Miután szabad lett az ország, s benne minden ember, nem tudták, mit kezdjenek vele, nem tudták, mit jelent a szabadság. Nem tudták, hogy mit tehetnek és mit nem. Csak találgatták, hogy egyáltalán mit jelenthet ez számukra, s eközben ahelyett, hogy élvezték volna, a hibás embereket keresték, bűnöket és bűnösöket akartak felderíteni és büntetni akartak. Hiába jött el a szabadság, a holtakat, a szeretett hozzátartozókat nem lehet feltámasztani és a bűnök is örökre megmaradnak. Az utca minden köve, ahol egyszer vörösen folyt a vér, soha nem lesz már olyan, mint előtte volt, de ha örökké a múlt sebeit szakítjuk fel, soha nem fog begyógyulni, és soha nem kezdődik el az igazi élet. A múlt arra való, hogy emlékezzünk és tanuljunk belőle, a bűnöket, bűnösöket saját életünkéből el kell engedni. Nem a mi dolgunk, hogy igazságot szolgáltatassunk!

³ http://konyves.blog.hu/2014/10/04/dragoman_maglya

Irodalomjegyzék:

- <http://felonline.hu/2015/02/22/az-emlekezet-feher-foltjai-dragoman-gyorgy-maglya/>
- <http://www.jelenkor.net/visszhang/371/hangya-homok-hajsza/>
- <http://ujnautilus.info/mult-fogsagaban-dragoman-gyorgy-maglya>
- http://konyves.blog.hu/2014/10/04/dragoman_maglya
- <http://www.revizoronline.com/hu/cikk/5291/dragoman-gyorgy-maglya/>
- <http://www.kalligram.eu/Kalligram/Archivum/2015/XXIV.-evf.-2015.-majus/Az-atmenet-ek-nehezsegei-Dragoman-Gyoergy-Maglya-cimu-regenyrol>
- <http://konyvkultura.kello.hu/kritika/2014/10/maglya-dragoman>
- http://sziveriintezet.mftk.uni-pannon.hu/?page_id=3216